
Initiativärende: Kritik mot en stadsdelsnämnd för bristfälliga insatser vad gäller skyldigheten att tillse att en elev i grundskolan fullgjorde sin skolplikt. Även kritik för underlåtenhet att fullgöra den i 71 § socialtjänstlagen (1980:620) föreskrivna anmälningsskyldigheten

Bakgrund

I samband med utredningen i ett ärende som rörde klagomål mot Stadsdelsnämnden Bergsjön i Göteborgs kommun (dnr 953-2000) uppmärksammades en anmälan från en tjänsteman vid det s.k. ungdomsteamet, daterad den 29 mars 2000, till socialtjänsten vid stadsdelsnämndens förvaltning. Av denna anmälan framgick att en pojke AA, född 1985, inte hade gått i skolan sedan augusti 1998. Enligt vad som inhämtades vid utredningen avseende socialtjänstens handläggning av anmälan angående AA hade skolan inte tidigare gjort någon anmälan enligt 71 § andra stycket socialtjänstlagen, (1980:620), SoL.

Utredning

JO beslutade att inhämta utredning och yttrande från Stadsdelsnämnden Bergsjön i Göteborgs kommun, dels avseende vilka åtgärder som vidtagits beträffande AA:s skolgång, dels huruvida en anmälan rörande AA:s förhållanden borde ha gjorts enligt 71 § andra stycket SoL. Stadsdelsnämnden har efter remiss ingivit stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande, vari anfördes bl.a. följande.

Förvaltningens utredning

Förvaltningen rekvirerade en kopia på AA:s elevakt från Bergsjöskolan. De dokument som ligger i akten visar följande:

AA:s frånvaro har en direkt koppling till – – – som inträffade i stadsdelen i augusti 1998 – – – . AA:s vårdnadshavare har hindrat honom att komma till skolan – – – .

För perioden mellan augusti 1998 till och med februari 1999 finns det ingen dokumentation om vilka åtgärder och kontakter skolan har haft med AA och hans familj.

I februari 1999 finns det anteckning från AA:s dåvarande klassföreståndare att ärendet skulle lyftas till rektorsnivån.

Under läsåret 1998–1999 kom inte AA till skolan överhuvudtaget.

I början på läsåret 1999–2000 sattes AA i årskurs 8 trots klassföreståndarens motstånd. Klassföreståndaren tyckte att AA borde vara kvar i årskurs 7 eftersom han aldrig ”visat” sig under årskurs 7. Socialsekreteraren BB tillhörande skolans

ungdomsteam fick kontakt med föräldrarna. Föräldrarna fick 3–4 veckor på sig att skaffa plats på en annan skola. Datum för nytt möte utsågs. Föräldrarna uteblev. Flera kallelser skickades till föräldrarna utan att få svar.

991105 besökte AA och hans far Bergsjöskolan. Socialsekreteraren CC tillhörande ungdomsteamet tar besöket. Fadern berättar att de har varit i kontakt med högstadiet i Kortedala och Hammarkullen men tycker inte att AA ska gå där --- . Fadern berättar vidare om en skola --- där AA skulle kunna få plats. Fram till dess föreslår föräldrarna att AA får böcker som passar honom så att han kan läsa hemma tills skolan startar. Socialsekreteraren svarar att skolans dåvarande rektor kommer att ta kontakt med familjen angående detta förslag.

I akten saknas dokumentation om denna kontakt har tagits. 000313 kallar socialsekreterare DD AA:s föräldrar till ett möte angående AA:s skolvägran. Mötet är planerat den 20 mars 2000. Föräldrarna uteblev varpå en ny kallelse skickas till föräldrarna 000322. Föräldrarna kom inte då heller.

000329 görs en anmälan till socialtjänsten Bergsjön.

000817 AA kommer inte till uppropet. Byråsekreteraren på Bergsjöskolan

EE får via Skattemyndigheten (Folkbokföringen) vetskap om att AA har flyttat till SDN Centrum. Dessa uppgifter har ej nått Bergsjöskolan eller --- skolan som han nu tillhör efter flytten i augusti. Enligt vår information har AA inte visat sig på --- skolan heller.

Förvaltningens yttrande

Enligt Skollagen 3 kap 13 § skall kommunen se till att skolpliktiga elever i dess grundskola fullgör sin skolgång.

Enligt Skollagen 3 kap 15 § skall den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Enligt Skollagen 3 kap 16 § skall styrelsen för utbildningen (i detta fall stadsdelsnämnden Bergsjön) underrättas om en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad på dem ankommer för att så skall ske.

Förvaltningens synpunkter:

Med utgångspunkt från den dokumentationen som finns i AA:s elevakt konstaterar förvaltningen att inga åtgärder enligt Skollagen 3 kap 13 §, 15 § och 16 § vidtogs under perioden augusti 1998 t.o.m. februari 1999 (dvs 6 månader). Även med hänsyn tagen till de extraordinära omständigheterna kring AA:s frånvaro konstaterar förvaltningen att skolans ledning har brustit i sitt agerande under denna första period.

Enligt Skollagen 4 kap 1 § föreskrivs att särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Om en elev behöver särskilda stödåtgärder, skall rektor se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Vid utarbetandet av programmet bör samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare.

Enligt Skollagen 5 kap 9 § får särskild undervisning anordnas i elevens hem om elevens vårdnadshavare medger det.

Förvaltningens synpunkter:

Med utgångspunkt från den dokumentationen som finns i AA:s elevakt konstaterar förvaltningen att inga åtgärder enligt Skollagen 4 kap 1 §, 5 kap 9 § vidtogs under perioden augusti 1998 t.o.m. augusti 2000. Även med hänsyn tagen till de extraordinära omständigheterna kring AA:s frånvaro konstaterar förvaltningen att skolans ledning har brustit i sitt agerande under AA:s hela frånvaroperiod.

Det framkommer i AA:s elevakt att en formell anmälan till socialtjänsten gjordes den 29 mars 2000. Då hade AA varit frånvarande från Bergsjöskolan i över 18 månader. Förvaltningens bedömning är att en anmälan enligt SoL 71 § borde ha gjorts långt tidigare, redan under hösten 1998, då ledningen för skolan borde ha fått vetskap om att AA förhindrades av sina föräldrar att komma till skolan.

Förvaltningen anser att Bergsjöskolans ledning och personal allvarligt har brutit i sitt agerande med hänsyn till vad SoL 71 § föreskriver.

Nämnden anmodades i en förnyad remiss att inkomma med kompletterande utredning och yttrande i ärendet efter hörande av berörda befattningshavare vid Bergsjöskolan. Nämnden inkom därvid med ett yttrande från stadsdelschefen FF. I yttrandet anfördes bl.a. följande.

I AA:s akt finns det ingen dokumentation om vilka åtgärder och kontakter skolan har haft med AA och hans familj under perioden 1998-08–1999-02.

/---/

Under perioden 1998-08 till 2000-08 har Bergsjöskolan haft fyra olika rektorer varav två vikarierande. Den rektor som hade ansvaret för skolan under perioden 1998-08–1999-02 valde efter en diskussion ett annat arbete inom Göteborgs kommun och innehar idag administrativa uppgifter på stadskansliet (fr o m 1999-03-01). Dåvarande klassföreståndare har slutat sin anställning på Bergsjöskolan. I detta läge finner förvaltningen att ansvaret för hanteringen av elevärendet faller på alla inblandade, och förvaltningen vill därför inte lägga ansvaret på någon enskild tjänsteman.

Efter en del efterforskningar och intervjuer med olika anställda på Bergsjöskolan kan förvaltningen nu presentera en bättre bild på hur skolan agerat och vilka kontakter som tagits under de första månaderna. Förvaltningen vill dock påpeka att dessa uppgifter (med undantag för det bifogade dokumentet; här utelämnat, JO:s anm.) ej finns dokumenterade i akten:

1998-08-18: Telefonsamtal hem till AA:s föräldrar. Klassföreståndaren ringer. Inget svar.

1998-08-25: Brev hem. Klassföreståndaren skriver. Inget svar.

1998-09-21: Telefonsamtal hem. Klassföreståndaren ringer. Inget svar.

1998-10-05: Telefonsamtal hem. Klassföreståndaren talar med AA:s mamma. Hon är rädd för att skicka sonen till Bergsjöskolan och vill hålla honom hemma.

1998-10-28: Brev hem. Kallelse till Elevvårdskonferens (se bifogat dokument; bilagan här utelämnad, JO:s anm.).

1998-11-09: Elevvårdskonferens. Föräldrarna kommer inte.

1999-04-13: Telefonsamtal hem. Klassföreståndaren ringer. Inget svar.

I beslut den 19 april 2001 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Barn som är bosatta i landet har enligt 3 kap. 1 § skollagen (1985:1100) skolplikt. Skolplikten inträder, enligt 3 kap. 7 § skollagen, höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år och upphör, enligt huvudregeln i 3 kap. 10 § samma lag, vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller sexton år. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Kommunen har enligt 3 kap. 13 § skollagen tillsyn över att skolplikten fullgörs.

Av 4 kap. 1 § andra stycket skollagen följer att särskilt stöd skall ges till elever i grundskolan som har svårigheter i skolarbetet. Närmare föreskrifter om formen för sådana insatser finns i 5 kap. grundskoleförordningen (1994:1194). Enligt 5 kap. 9 § denna förordning får särskild undervisning anordnas i elevens hem om elevens vårdnadshavare medger det.

Av utredningen i ärendet framgår att AA helt uteblev från skolan under läsåret 1998–1999 samt att han under påföljande läsår endast besökte skolan den 5 november 1999 tillsammans med sin fader som då framställde föräldrarnas önskemål om att AA skulle få studera hemma under en övergångsperiod.

Enligt det kompletterande remissvaret gjordes från skolledningens sida en rad försök att få kontakt med AA:s hem under höstterminen 1998. Det är förvånande att detta inte finns dokumenterat i AA:s elevakt vid skolan. Inte minst det faktum att skolan under en period om två år hade fyra olika rektorer belyser vikten av att denna typ av åtgärder dokumenteras på lämpligt sätt. För underlåtenheten härvidlag kan skolledningen inte undgå kritik.

Vidare ger utredningen vid handen att skolledningen inte bemötte AA:s vårdnadshavares önskemål i november 1999 om att AA under en period skulle få studera hemma. Detta är naturligtvis inte acceptabelt.

Som anförs i remissvaret har AA:s frånvaro från skolan föränletts av extraordinära omständigheter. Mot bakgrund av att dessa omständigheter inte i första hand legat inom skolans ansvarsområde finner jag inte tillräckliga skäl att vidare uppehålla mig vid skolledningens handläggning av frågan om AA:s skolgång. Jag noterar därvid att stadsdelsnämnden själv i sitt remissvar har konstaterat att skolans ledning i detta avseende har brustit i sitt agerande.

Vad så gäller frågan om anmälningsskyldigheten enligt 71 § SoL framgår av utredningen i ärendet att AA hade varit frånvarande från skolan i över 18 månader innan en anmälan till socialnämnden gjordes av en tjänsteman vid skolans s.k. ungdomsteam.

I 71 § första stycket SoL stadgas att var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd bör anmäla detta till nämnden. Av paragrafens andra stycke följer att myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden bör ingripa till en underårigs skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter.

Som följer av bestämmelsens ordalydelse förutsätter anmälningsskyldigheten inte att det är klarlagt att socialnämnden behöver ingripa. Även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta skall alltså anmälas, om de tyder på att ett barn kan vara i behov av stöd eller hjälp från socialnämndens sida. Det ankommer härefter på socialnämnden att undersöka vilken grund som kan finnas för uppgiften och utreda det eventuella behovet av åtgärder.

AA uteblev från skolan från terminsstarten 1998. Klassföreståndaren fick inte kontakt med hans föräldrar under augusti och september 1998, trots att hon försökte nå dem såväl per telefon som per post. Dessa omständigheter borde enligt min mening ha föränlett skolan att redan då överväga en anmälan till socialnämnden enligt 71 § SoL.

Klassföreståndaren fick i oktober 1998 kontakt med AA:s moder. Hon fick då klart för sig att AA hölls hemma från skolan av sina föräldrar och de omständigheter som föranledde detta. Efter detta samtal kallade skolans dåvarande rektor AA:s föräldrar till en elevvårdskonferens. Det som kom fram vid klassföreståndarens samtal med AA:s moder borde dock ha ingett skolan sådana farhågor om AA:s situation att det är förvånande att det inte vid denna tidpunkt också gjordes en anmälan till socialnämnden. Inte ens det förhållandet att föräldrarna uteblev från elevvårdskonferensen föranledde en anmälan till nämnden. Att ingen vid skolan gjorde en sådan anmälan före den 29 mars 2000 är anmärkningsvärt. Den omständigheten att skolan under de aktuella åren hade fyra olika rektorer föranleder ingen annan bedömning i detta avseende. Jag vill i sammanhanget understryka att anmälningsplikten enligt 71 § andra stycket SoL omfattar samtliga tjänstemän vid skolan.

En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att se till att barn och ungdomar som befinner sig i en utsatt situation får den vård eller det skydd som de behöver. Det är mot denna bakgrund självfallet av vikt att berörda myndigheter och tjänstemän fullgör den anmälningsplikt som åligger dem enligt 71 § andra stycket SoL. Jag förutsätter därför att stadsdelsnämnden tillser att skolläningen vid Bergsjöskolan upprättar rutiner i detta avseende så att något liknande inte inträffar i framtiden.

Ärendet avslutas med den uttalade delvis allvarliga kritiken.